

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษาไว้ว่าต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของดำเนินการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนรู้โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาที่ไม่สามารถพัฒนาคนได้อย่างแท้จริงด้วยกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก ปัญหาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา การผลิตบุคลากรไม่ตรงกับทิศทางการความต้องการของตลาดแรงงาน โดยประเด็นหลักคือ ขาดแรงงานที่มีทักษะทางอาชีพ ขาดการเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษา กับสถานประกอบการ ไม่คำนึงถึงการประสานงานและการใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด และถ้ากล่าวถึงเทคโนโลยีทางด้านกิจการการบินพลเรือนทั้งในและต่างประเทศเติบโตรวดเร็วขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเกิดสภาพการขาดแคลนบุคลากรทางด้านกิจการการบิน ประกอบกับการขยายบทบาทหน้าที่และเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ตลอดจนความคล่องตัวในการบริหาร งานอุตสาหกรรมการบินของไทยในช่วงที่ผ่านมา นับว่ามีการขยายตัวอย่างมาก ที่เห็นได้ชัดอย่างเป็นรูปธรรมอีกประการหนึ่ง คือการขยายจำนวนอากาศยานในฝูงบินของสายการบินต่างๆ และสายการบินต้นทุนต่ำในประเทศไทย นอกจากนี้พัฒนาการและวิทยาการสมัยใหม่ด้านการบินต่างๆ ความเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่เกิดขึ้นในอุตสาหกรรม

การบินนั้นจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องความปลอดภัยทางการบินอย่างมาก รวมถึงการผลิตและพัฒนาบุคลากรที่จะเข้ามาในอุตสาหกรรมนี้ด้วย (สถาบันการบินพลเรือน. 2555ค: 41)

นอกจากนี้ ศักดิ์ชัย อินทร์จันทร์ (2558: 6) ได้กล่าวว่า จากการที่องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) ได้เข้ามาตรวจสอบมาตรฐานการทำงานของหน่วยงานที่กำกับดูแลด้านการดำเนินกิจการการบินของประเทศไทย เกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยด้านการบิน ทั้งนี้ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นเกิดจากปัญหาด้านบุคลากร โดยที่ผ่านมามาประเทศไทยเผชิญปัญหาขาดแคลนบุคลากร ทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ซึ่งสวนทางกับอุตสาหกรรมการบินในประเทศที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ตลอดจนนโยบายของภาครัฐที่ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาคอาเซียน การเติบโตด้านอุตสาหกรรมการบินที่รวดเร็วเช่นนี้ ย่อมต้องการบุคลากรทางด้านการบินที่จะอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ โดยเฉพาะนักบิน ช่างบำรุงอากาศยาน ฝ่ายบริหารท่าอากาศยาน รวมถึงผู้ควบคุมจราจรทางอากาศ ซึ่งกลุ่มนี้เป็นอาชีพที่ต้องอาศัยความชำนาญเฉพาะทาง แต่การผลิตบุคลากรเพื่อมารองรับกลุ่มบุคลากรเหล่านี้ยังไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างรวดเร็วตามความต้องการ ของตลาดแรงงานด้านอุตสาหกรรมการบิน

เมื่อพิจารณากลุ่มบุคลากรทางช่างและวิศวกรด้านการบินโดยภาพรวม ปัจจุบันมีบุคลากรทางด้านนี้ปฏิบัติงานอยู่ในอุตสาหกรรมการบินประมาณ 8,000-9,000 คน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ที่บริษัทการบินไทย ประมาณ 4,500 คน และแต่ละปีอุตสาหกรรมการบินมีความต้องการบุคลากรฝ่ายช่างและวิศวกรอากาศยานเพิ่มมากกว่า 700-800 คน เพราะว่าอากาศยาน 1 ลำ ต้องมีบุคลากรเหล่านี้ปฏิบัติงานและดูแลอากาศยานไม่ต่ำกว่า 30-35 คน อย่างไรก็ตามประเทศไทยสามารถผลิตบุคลากรเหล่านี้ได้เพียงปีละ 200-300 คน เท่านั้น โดยปัจจุบันประเทศไทยมีสถาบันการศึกษาด้านการบินของภาครัฐและเอกชนเพียง 13 แห่ง และมีสถาบันการบินพลเรือน (สบพ.) เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และผลิตบุคลากรแบบครบวงจร แต่ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา สถาบันการบินพลเรือน สามารถผลิตบุคลากรทั้งในส่วนหลักสูตรการอบรม การเรียนการสอนในระดับอนุปริญญา ปริญญาตรีและปริญญาโท ได้เพียงปีละ 1,000-1,500 คน เท่านั้น

สถาบันการบินพลเรือน สังกัดกระทรวงคมนาคม ถูกกำกับดูแลจากหน่วยงานด้านการบินหลายแห่ง เป็นหน่วยงานประเภทสถานศึกษาที่จัดการจัดการเรียนการสอนด้านอุตสาหกรรมการบินมาเป็นเวลา 55 ปี มีการดำเนินการเปิดหลักสูตรทางด้านอุตสาหกรรมด้านการบินหลายหลักสูตร รวมถึงหลักสูตรด้านช่างอากาศยานที่ผลิตบุคลากรทางการบินออกไปปฏิบัติงาน ณ สถานประกอบการด้านอุตสาหกรรมการบินเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อศึกษาข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย เรื่องสำรวจความพึงพอใจของผู้บังคับบัญชา/นายจ้าง/ผู้ประกอบการ ที่มีต่อผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการบำรุงรักษาเครื่องบิน ประกอบการบินรุ่นที่ 29-31 สถาบันการบินพลเรือน (สถาบันการบินพลเรือน. 2555ข: 63) พบว่าข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ได้นำมาสู่การกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพื่อกำหนด

แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารการฝึกงานสำหรับนักศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บังคับบัญชา/นายจ้าง/ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมการบินนี้ เนื่องด้วยผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการบินพลเรือนมักจะถูกคาดหวังจากหน่วยงานว่าเป็นผู้มีศักยภาพสูงและมีแนวโน้มที่จะสามารถเติบโตในสายงานได้ในอนาคต ดังนั้น สถาบันการบินพลเรือนควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มเติมทักษะด้านศิลปะในการสื่อสารและนำเสนองานในที่ประชุมให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษา สถาบันการบินพลเรือนควรมีการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างและฝึกฝนความมีวินัยในตนเองให้แก่นักศึกษาเพื่อช่วยให้สามารถควบคุมตนเองได้ สถาบันการบินพลเรือนควรมีการจัดอบรมเรื่องคุณธรรมในการทำงาน โดยเฉพาะเรื่องความคาดหวังของหน่วยงานและการรักษาผลประโยชน์ของหน่วยงาน สถาบันการบินพลเรือนสนับสนุนให้มีการรักษาวัฒนธรรมที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม การอ่อนน้อมถ่อมตน เนื่องจากเป็นจุดเด่นที่ควบคู่ไปกับความเข้มแข็งทางวิชาการของผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการบินพลเรือน สถาบันการบินพลเรือนสนับสนุนให้ผู้สำเร็จการศึกษากลายเป็นนักเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

จากการสัมภาษณ์พนักงานที่เป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน (ปภาพร มนต์วีเจริญ, 2557; สหภาพ พรพิสุทธิศักดิ์, 2557) ที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี และเคยรับนักศึกษาไปฝึกงาน ณ สถานประกอบการ จากบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ฝ่ายซ่อมใหญ่อากาศยานอุตะภา และบริษัทไทยแอร์เอเชีย จำกัด เกี่ยวกับปัญหา ข้อขัดข้องของการดำเนินการและขั้นตอนในการส่งนักศึกษาเข้ารับการฝึกงานที่ผ่านมา ได้ข้อสรุปประเด็นจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่สอดคล้องกันคือ การส่งนักศึกษาเข้ารับการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ ช่วงก่อนดำเนินการส่งนักศึกษาเข้ารับการฝึกงาน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดส่งนักศึกษาฝึกงานควรติดต่อประสานงานกับบุคลากรของสถานประกอบการที่มีหน้าที่โดยตรงและตรวจสอบช่วงวันและเวลาที่จะส่งนักศึกษาเข้ารับการฝึกงาน ให้ชัดเจน ควรชี้แจงกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของสถานประกอบการให้นักศึกษาทราบอย่างเคร่งครัด ควรมีการสัมภาษณ์นักศึกษาก่อนเข้ารับการฝึกงานเพื่อประเมินความรู้ความสามารถและให้มีความสอดคล้องกับลักษณะงานที่เข้ารับการฝึกของสถานประกอบการนั้นๆ นอกจากนี้ควรมีการบริหารจัดการที่ดีกว่านี้ตั้งแต่ขั้นตอนก่อนส่งนักศึกษาเข้ารับการฝึกงาน ควรชี้แจงเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในระหว่างการฝึกงานให้นักศึกษาทราบ ควรคัดกรองนักศึกษาที่มีความรู้ให้ตรงกับลักษณะงานของสถานประกอบการที่จะฝึก ควรมีการจัดทำเอกสารต่างๆ ในการขอเข้ารับการฝึกงานให้เป็นมาตรฐานและเป็นไปตามระเบียบของหน่วยงาน ในระหว่างการฝึกงานควรให้อาจารย์นิเทศก์เข้ามาตรวจเยี่ยมและประเมินนักศึกษาย่อยครั้งมากขึ้น ที่สำคัญควรมีรูปแบบเกี่ยวกับการส่งนักศึกษาฝึกงานที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อการบริหารจัดการที่ดีระหว่างสถาบันการศึกษากับสถานประกอบการ เพราะสถานประกอบการมีความคาดหวังว่านักศึกษาที่ศึกษาจากสถาบันการบินพลเรือนมีความรู้ความสามารถที่อยู่ในระดับดีและประเด็นสำคัญควรดำเนินการเกี่ยวกับการจัดส่งเอกสารหรือหนังสือขอเข้ารับการฝึกงานล่วงหน้าไม่กระชั้นชิดเกินไป เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ

สถานประกอบการได้วางแผนการฝึกงานให้กับนักศึกษาได้อย่างเหมาะสม ควรมีการบริหารจัดการที่ดีกว่าเดิมมีรูปแบบ ที่ชัดเจนเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้เป็นมาตรฐานในการส่งนักศึกษาเข้ารับการฝึกปฏิบัติงานต่อไป

จากข้อเสนอแนะในงานวิจัยและการสัมภาษณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงสภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้น มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเกิดจากการบริหารและการดำเนินการในส่วนของขั้นตอนการส่งนักศึกษาไปฝึกงาน ณ สถานประกอบการ ทั้งขั้นตอน ก่อนการฝึกงาน ระหว่างการฝึกงานและหลังการฝึกงาน ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ไม่เป็นขั้นเป็นตอน และไม่เป็นรูปธรรม ขาดการชี้แจงนโยบาย หลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติต่างๆ ให้แก่นักศึกษา ที่จะเข้ารับการฝึกงานทราบ

การปรับปรุงหลักสูตรอนุปริญญาสาขาเทคโนโลยีอากาศยานขึ้นมา เพื่อให้มีความคล่องตัวในการจัดการเรียนการสอน มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับหลักการของวิชาชีพ ผู้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนั้นนอกจากจะมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพในระดับผู้ชำนาญเฉพาะทาง แล้วยังสามารถเข้ารับการฝึกงาน ณ สถานประกอบการเป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา และสามารถไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ (สถาบันการบินพลเรือน. 2555ก: 4) หลักสูตรอนุปริญญาสาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2555) ได้ดำเนินการเปิดสอนภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ซึ่งโครงสร้างหลักสูตรดังกล่าว นักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษาได้นั้น จะต้องลงทะเบียนเรียน และมีจำนวนหน่วยกิตรวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 126 หน่วยกิต เมื่อพิจารณาในหมวดวิชาชีพ นักศึกษาจะสำเร็จการศึกษาได้จะต้องลงทะเบียนและผ่านวิชาฝึกงาน (On the-job-training) จำนวน 6 หน่วยกิต ในภาคการศึกษาสุดท้าย เป็นการให้นักศึกษาเห็นงานที่เป็นรูปธรรมและชัดเจนหลังจากเรียนทฤษฎีในห้องเรียน มีการฝึกอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยประการที่สำคัญจะช่วยพัฒนาศักยภาพนักศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานหลังจากจบการศึกษาและช่วยให้หลักสูตรที่ดำเนินการเปิดสอนอยู่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องทันสมัย ทันต่อเทคโนโลยีของสถานประกอบการที่ดำเนินการให้บริการอยู่ หากในหลักสูตรไม่มีการส่งนักศึกษาไปฝึกงาน ณ สถานประกอบการ จะส่งผลกระทบต่อตรงต่อนักศึกษาในเรื่องประสบการณ์ต่างๆ ในวิชาชีพ นักศึกษาจะขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาการ ขาดความต่อเนื่องในทักษะการปฏิบัติงาน ขาดความรู้ในการบริหารในสายงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การที่นักศึกษาจะผ่านการฝึกงานได้นั้นต้องมีขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ มากมาย ตั้งแต่ก่อนไปฝึกงาน ระหว่างการฝึกงานและหลังการฝึกงาน มีขั้นตอนและความยุ่งยากในการบริหาร ซึ่งการดำเนินการก่อนที่จะปรับปรุงหลักสูตรหรือกระทั่งปรับปรุงหลักสูตรแล้วนั้นยังไม่มีรูปแบบที่แน่นอน และไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลกระทบต่อครู เจ้าหน้าที่ นักศึกษา รวมไปถึงสถานประกอบการที่รับนักศึกษาฝึกงาน มีการสื่อสารที่ไม่ตรงกันระหว่างสถาบันกับสถานประกอบการ ระหว่างครูผู้ดำเนินการรับผิดชอบกับนักศึกษา และนักศึกษากับสถานประกอบการ

ไม่เป็นลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามระเบียบ นโยบายของหลักสูตรและของสถานประกอบการ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อบุคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรวมไปถึงตัวนักศึกษาเองด้วย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยต้องการที่จะสร้างรูปแบบการบริหารการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีการดำเนินงานในรูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะ ศึกษาหารูปแบบการบริหารการฝึกงานที่เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริง เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้มีความสามารถที่ตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงานและสถานประกอบการเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะปัจจุบันเทคโนโลยีด้านอุตสาหกรรมการบินมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องมีการบริหารที่ดีและมีรูปแบบที่แน่นอนระหว่างเนื้อหาของหลักสูตรและความต้องการของสถานประกอบการ และยังบ่งบอกถึงการบริหารที่ดีของสถาบันการศึกษาอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญาสาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ นักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของรูปแบบการบริหารการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญาสาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน

ศึกษาสภาพและปัญหาของการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญาสาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลแบบกว้าง

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบ

วิเคราะห์ผลการศึกษามาจากขั้นตอนที่ 1 และร่างรูปแบบการบริหารการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญาสาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน โดยเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) แบบมีโครงสร้าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญาสาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน ทั้ง 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง เป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหลักสูตรอนุปริญญา สาขาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน

กลุ่มที่สอง เป็นบุคลากรจากสถานประกอบการอุตสาหกรรมการบิน ที่เคยรับนักศึกษาไปฝึกงาน

กลุ่มที่สาม เป็นบุคลากรที่เคยผ่านเข้ารับการฝึกงานและสำเร็จการศึกษาแล้ว

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบ

ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยนำรูปแบบการบริหารการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญาสาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน ไปตรวจสอบรูปแบบแนวคิดที่ถ่ายทอดมาจากแนวคิดในรูปแบบการบริหารการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญาสาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง แบบของการดำเนินงานที่มีขั้นตอน ที่ได้รับการจัดการไว้อย่างเป็นระบบตามหลักการ ทฤษฎีและแนวคิด ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริง

รูปแบบการบริหารการฝึกงาน หมายถึง แบบของการบริหารจัดการการดำเนินงานที่มีขั้นตอนตามกระบวนการจัดการฝึกงาน ที่ได้รับการจัดการไว้อย่างเป็นระบบตามหลักการ ทฤษฎี และแนวคิด ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริง

ความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารการฝึกงาน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมการฝึกงาน สำหรับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญาสาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน โดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและสร้างความพึงพอใจกับทุกฝ่าย

ขั้นตอนการดำเนินการฝึกงานของสถานศึกษา หมายถึง การจัดการฝึกงานของสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการวางแผนทางการดำเนินการที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการและจัดเตรียม

เอกสารต่างๆ ทางสำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ จึงได้กำหนดขั้นตอนของการดำเนินการฝึกงานของสถานศึกษา มีดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการ** หมายถึง การดำเนินการเตรียมความพร้อมผู้เรียนก่อนออกฝึกงาน สถานศึกษาต้องมีการจัดปฐมนิเทศการฝึกงาน จัดเตรียมผู้เรียนด้านความรู้และทักษะเบื้องต้นในการปฏิบัติงาน รวมทั้งด้านความปลอดภัย และจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมอื่นๆ โดยให้แผนกวิชา ครูที่ปรึกษา และครูประจำวิชา เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ซึ่งเมื่อผู้เรียนที่จะออกฝึกงานมีเอกสารต่างๆ พร้อมแล้วนั้น ให้สถานศึกษาดำเนินการดังนี้ คือ จัดส่งผู้เรียนเข้ารับการฝึกงาน สถานประกอบการปฐมนิเทศ แนะนำสถานที่ บุคลากร กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ การปฏิบัติตนและการปฏิบัติงานของสถานประกอบการ

2. **ขั้นดำเนินการ** หมายถึง การดำเนินผู้เรียนฝึกประสบการณ์งานอาชีพตามแผนการฝึกที่กำหนด ภายใต้การควบคุมดูแลแนะนำของครูฝึกและผู้ควบคุมการฝึก ในระหว่างการฝึกงาน จำเป็นที่ครูนิเทศก์ต้องให้การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการฝึกงานตามแผนการนิเทศ พร้อมสรุปรายงานผล

การนิเทศการสอนและการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ หมายถึง ทักษะที่จำเป็นในการนิเทศ ไร้สอดคล้องกันคือ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านการจัดการ รายละเอียดแต่ละด้านมีดังนี้

1. **ทักษะด้านเทคนิค** หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ วิธีการ และเทคนิคที่จำเป็น และที่เกี่ยวข้องสำหรับการนิเทศ ซึ่งในการนิเทศแต่ละครั้งผู้นิเทศหรือผู้ทำหน้าที่นิเทศจะต้องมีความรู้ ความสามารถเฉพาะอย่าง ต้องมีความรู้และความเข้าใจเทคนิควิธี และสามารถใช้เทคนิควิธีเหล่านั้นได้ เช่น เทคนิคการนิเทศแบบพัฒนาการ เทคนิคการนิเทศแบบคลินิก เทคนิคการสังเกตการสอน และการจัดประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ รวมทั้งต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนแบบต่างๆ ที่สำคัญ และสามารถสาธิตแนะนำให้ครูได้

2. **ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์** หมายถึง ความสามารถในการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม รวมถึงความสามารถในการจูงใจและการมีอิทธิพลเหนือคนอื่น การได้รับความร่วมมืออย่างจริงจัง ความสามารถในการสื่อสาร สื่อความหมายที่ชัดเจน สร้างความรู้สึที่ดีต่อกัน การสามารถพัฒนากลุ่มงานที่มีประสิทธิภาพ และสร้างการยอมรับในการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

3. **ทักษะด้านการจัดการ** หมายถึง ความสามารถในการที่จะจัดการสิ่งต่างๆ ตามสภาพเงื่อนไข ที่จะเป็นการสนับสนุนการทำงานหน่วยงานหรือกลไกในการรักษาไว้และทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพขึ้น ประกอบด้วยทักษะในการจัดการต่อไปนี้

คุณลักษณะของนักศึกษาฝึกงาน หมายถึง ลักษณะนิสัยของบุคลากรด้านการบริการ จำเป็นต้องมีความกระฉับกระเฉง กระตือรือร้นในการทำงาน ชอบให้บริการผู้อื่น มีจิตใจดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากรทุกระดับ ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ต้องมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความ

อดทน และมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วย ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าว สามารถแยกออกมาได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้ทางวิชาพื้นฐาน หมายถึง ความรู้และความสามารถของผู้เรียน โดยการนำหลักการจากโครงสร้างทางวิชาการของการศึกษา ทำให้เกิดแนวคิดในการปฏิบัติงาน เมื่อเกิดปัญหาสามารถแก้ปัญหาได้

2. ด้านความรู้ทางวิชาชีพ หมายถึง ความสามารถ พฤติกรรมของนักศึกษาฝึกงานที่แสดงออกถึงทักษะและความมีประสิทธิภาพในการทำงานตามหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาชีพที่ได้ศึกษามาให้เข้ากับการทำงาน ความรู้นั้นตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ

3. ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะที่แฝงอยู่ในตัวของบุคคล เป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้อันแสดงออกมาในลักษณะของรูปธรรม เช่น มีความซื่อสัตย์ต่องานและนายจ้าง เป็นคนกระตือรือร้น ละเอียดถี่ถ้วน แต่งตัวสะอาด มีน้ำหนักไม่เกินร้อยละ 20 ของน้ำหนักตัวมาตรฐาน มีสุขภาพดี เต็มโตสมวัย มีความคล่องแคล่วในการทำงาน ไม่มีประวัติอาชญากรรม ไม่เป็นโรคติดต่อ เป็นต้น

ประเมินผลการฝึกงาน หมายถึง สรุปผลการเรียนรู้การฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาการฝึกงานตรวจเยี่ยมและติดตามผลการเรียนรู้ของนักศึกษา สามารถแยกออกมาได้ 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงาน หมายถึง กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา ผู้รับผิดชอบการฝึกฝ่ายสถานที่ฝึกงานร่วมประเมินและสรุปผลการประเมินในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานที่ฝึก และอาจารย์ผู้รับผิดชอบการฝึกงานร่วมประเมินและสรุปผลการประเมินการฝึกจากอาจารย์ที่ปรึกษาการฝึกงาน และนักศึกษา ตามสัดส่วนคะแนนแต่ละประเด็น/การเรียนรู้แต่ละด้าน ที่กำหนดไว้ในแบบสรุป

2. ด้านกระบวนการทบทวนผลการประเมิน หมายถึง กระบวนการทบทวนผลการประเมินและการวางแผนปรับปรุง อาจารย์ผู้รับผิดชอบการฝึกงานประมวลผลการฝึกงานของนักศึกษาทั้งหมด พร้อมทั้งผลการประเมินและข้อเสนอแนะต่างๆ ของนักศึกษา ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้รับผิดชอบการฝึกฝ่ายสถานที่ฝึกงานและอาจารย์ที่ปรึกษาการฝึกงาน จัดทำรายงานผลการดำเนินการของฝึกงาน รายงานต่ออาจารย์รับผิดชอบหลักสูตร เพื่อนำเสนอต่อหัวหน้าแผนกวิชาเพื่อทราบและพิจารณา ที่ประชุมร่วมพิจารณาประสิทธิผลของการฝึกงาน วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแผนพัฒนาปรับปรุงสำหรับใช้ในรอบปีการศึกษาถัดไป โดยแสดงไว้ในรายงานผลการดำเนินงานหลักสูตร

หลักสูตรอนุปริญญาสาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน หมายถึง เอกสารที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเฉพาะของหลักสูตร ระบบการจัดการศึกษา การดำเนินการและโครงสร้างหลักสูตร ผลการเรียนรู้และการประเมิน หลักเกณฑ์การพัฒนาอาจารย์และการประกันคุณภาพหลักสูตร

ความเหมาะสมของรูปแบบการบริหาร หมายถึง กิจกรรม ขั้นตอน การดำเนินงานต่างๆ ของผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นได้ว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

คณะกรรมการหลักสูตร หมายถึง บุคลากรในหลักสูตรที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดูแลรับผิดชอบในงานด้านฝึกงานของนักศึกษาทุกชั้นตอน

สถานประกอบการ หมายถึง สถานที่ซึ่งผู้ประกอบการดำเนินกิจการทางอุตสาหกรรมการบินเป็นประจำและมีสถานที่ตั้งที่แน่นอน ดำเนินกิจการด้านการขนส่ง ด้านสายการบิน ด้านการทำอากาศยาน ด้านการจราจรทางอากาศ ด้านการบริการอากาศยาน ด้านการซ่อมบำรุงอากาศยาน และด้านการบริการการท่องเที่ยวทางตรงและทางอ้อมที่อาศัยการคมนาคมทางอากาศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน มีดังนี้

1. ผลวิจัยครั้งนี้ได้รูปแบบการบริหารการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน ที่เหมาะสม
2. การใช้รูปแบบอย่างเหมาะสมนี้จะทำให้มีการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถออกไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สถานประกอบการที่จะรับผู้สำเร็จการศึกษาเข้าทำงาน
3. เป็นแนวทางในการเพิ่มมาตรฐานการผลิตบุคลากรด้านการบินที่มีคุณภาพและส่งผลต่อการเพิ่มระดับคะแนนการประกันคุณภาพของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การสร้างรูปแบบการบริหารการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร อนุปริญญาสาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน ผู้วิจัยใช้กระบวนการในการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา และองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการฝึกงาน ณ สถานประกอบการ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร อนุปริญญาสาขาวิชาเทคโนโลยีอากาศยาน สถาบันการบินพลเรือน ได้เป็นตัวแปรที่ทำการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการฝึกงานของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการดำเนินการฝึกงานจากสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกงานของนักศึกษาทั้งระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษา อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2551: 18-20) ได้กำหนดขั้นตอนของการฝึกงาน ไว้ในแนวปฏิบัติการดำเนินการฝึกงาน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนดำเนินการ และขั้นสรุปประเมินผลการฝึกงาน

นอกจากนี้ สำนักงานสภกศึกษา (2556: 2-4) กำหนดแนวทางสำหรับนักศึกษาฝึกงาน โดยประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ คือ ก่อนการฝึกงานจะอยู่ในขั้นเตรียมการ และระหว่างการฝึกงานและหลังการฝึกงาน จะอยู่ในขั้นดำเนินการ

ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ขั้นตอนการดำเนินการฝึกงานของสถานศึกษานั้น ประกอบไปด้วย ขั้นตอนเตรียมการและขั้นดำเนินการ

2. การนิเทศและการดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและได้นำแนวคิดของ วัชรวิ เลาเรียนดี (2553: 18-19) ไวลส์ และคณะ (Wiles; et al. 1967: 33) ที่ได้กล่าวถึงทักษะที่จำเป็นในการนิเทศไว้สอดคล้องกันคือ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านการจัดการ

3. คุณลักษณะของนักศึกษาฝึกงาน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและได้นำแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ดังนี้

ด้านบุคลิกภาพ การพัฒนานักศึกษาของซิคเคอริง (Chickering. 1969: 168-169) จะเน้นการพัฒนาด้านบุคลิกภาพของบุคคลที่อยู่ในการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ ความอดทน การสื่อสารการพึ่งพาอาศัยกัน และการยอมรับ

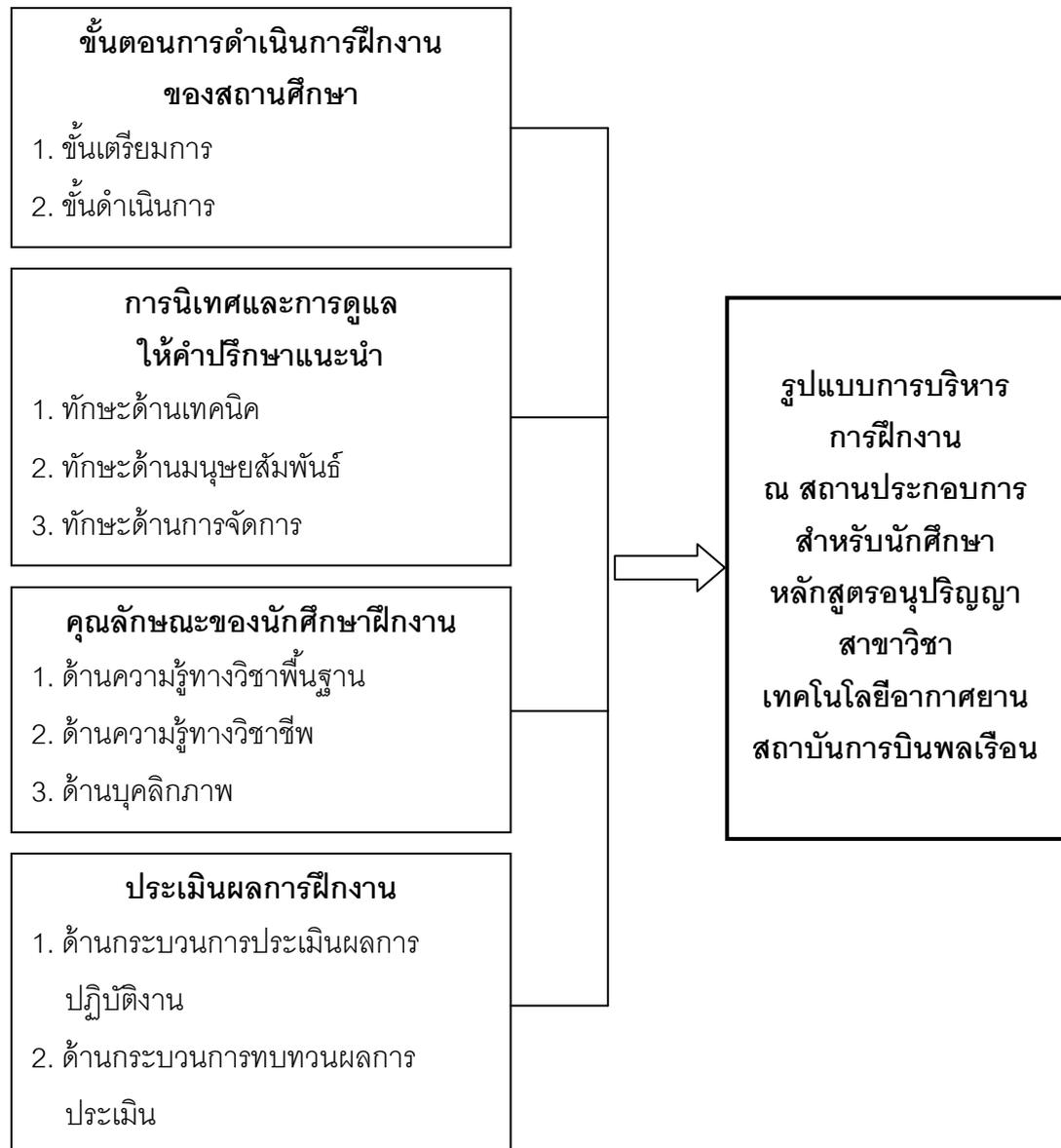
ด้านความรู้ทางวิชาพื้นฐาน เมสัน และคณะ (Mason; et al. 1981) กล่าวว่า เป็นความรู้และความสามารถของผู้เรียน ทำให้เกิดแนวคิดในการปฏิบัติงาน เมื่อเกิดปัญหาสามารถแก้ปัญหาได้

ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีปฏิภาณไหวพริบ สามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้ศึกษามาเข้ากับการทำงานได้และความรู้ที่ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ

ด้านความรู้ทางวิชาชีพ เป็นความสามารถ พฤติกรรมของนักศึกษาฝึกงานที่แสดงออกถึงทักษะและความมีประสิทธิภาพในการทำงานตามหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย (วาริ ศิริระเวทย์กุล. 2544: 23) และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาชีพที่ได้ศึกษามาให้เข้ากับการทำงาน ความรู้ที่ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ (ธีรภัทร ไชยสัตย์. 2542: 24)

4. ประเมินผลการฝึกงาน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการประเมินของนักวิชาการต่างๆ ได้แก่ การประเมินของไทเลอร์ (Tyler. 1942) ไทเลอร์มีความเห็นว่า การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จะมีส่วนช่วยอย่างมากในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน แนวคิดของครอนบาค (Cronbach. 1974) เชื่อว่าการประเมินเป็นการรวบรวมข้อมูลการใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมทางการศึกษา แนวคิดของสคริฟเวน (Scriven. 1967) ได้กล่าวว่าการประเมินแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การประเมินระหว่างดำเนินการและการประเมินผลรวม การประเมินของสแตก (Stake. 1967) เป็นการประเมินที่มีระบบ มุ่งเน้นการตัดสินใจคุณค่าของโครงการ โดยมีหลักเกณฑ์การประเมินเป็นมาตรฐาน และคำนึงถึงผู้เกี่ยวข้องจากหลายฝ่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และได้แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงโครงการได้ดียิ่งขึ้น การประเมินของอัลคิน (Alkin. 1969) เป็นการประเมินเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ โดยนักประเมินทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการหาและการเตรียมข้อมูล รวมทั้งสรุปและรายงานให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้ทราบเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมรวมถึงการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam. 1967) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมิน ซึ่งเรียกว่า ชิปปโมเดล (CIPP Model) เป็นการประเมินอย่างมีระบบแบบแผนที่ชัดเจน และสามารถนำไปใช้ในการประเมินโครงการต่างๆ

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ของเอกสารและงานวิจัยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำมาเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ในภาพประกอบ 1 ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย